

LOKALNI PROGRAM KULTURE OBČINE TRŽIČ 2016 – 2021

Vsebina

Predgovor	3
Uvod in opredelitev ciljev	3
Metoda dela	6
Posamezna področja kulturnega delovanja	7
Kulturna dediščina ter muzejska, galerijska in likovna dejavnost	7
a) Tržiški muzej	7
b) Nepremična kulturna dediščina	9
c) Sakralna dediščina	9
d) Likovna in galerijska dejavnost	10
e) Nesnovna kulturna dediščina	10
Knjižnična dejavnost	11
f) Knjižnica dr. Toneta Pretnarja	11
Glasbena dejavnost	13
g) Glasbena šola Tržič	13
Kulturno izobraževanje	14
h) Ljudska univerza Tržič	14
Ljubiteljska kultura	15
i) Zveza kulturnih organizacij Tržič	15
j) OI JSKD	16
Založniška dejavnost	17
Kulturna vzgoja	18
Javni mediji	18
Javna infrastruktura na področju kulture	19
Drugi kulturni projekti in možnosti kulturnega turizma	22
k) Turistično promocijski informacijski center (TPIC) Tržič	22
Temeljni cilji LPK 2015 – 2020	23
Zaključek	25

Predgovor

V kolikšni meri se lahko tradicija občine Tržič in njeni prebivalci identificirajo z lastno kulturno dediščino in produkcijo? Verjamemo, da ta izraža podobo in korenine kraja, pa tudi njegovo željo po razvoju, zato mora tržiška kultura ostati preplet tradicije in inovativnosti, ohranjanja materialne in nesnovne kulturne dediščine ter raziskovanja novih izraznih možnosti. Zlasti staro mestno jedro lahko oživijo prav kulturne vsebine in mu prinesejo dodatno vrednost, zanimivo tako za domače ciljne skupine kot za obiskovalce Tržiča. Razen tega kulturne dejavnosti v življenje lokalne skupnosti prinašajo ne le umetniško kvaliteto, temveč tudi dvig življenjske kakovosti, socialno vključenost, nove vsebine in nov premislek o skupnih vrednotah.

V času gospodarskega mrtvila je lahko kultura ena od identifikacijskih dejavnosti občanov, zato je nadvse potrebno povezovanje javnega sektorja na področju kulture z ostalimi organizacijami, pa tudi z izobraževalnimi, turističnimi in gospodarskimi subjekti. Tako širokopotezni načrt seveda ni izvedljiv zgolj z delovanjem kulturnega sektorja – bistveno vlogo mora nositi Občina Tržič kot povezovalni element vključenih sektorjev, glavni skrbnik uresničevanja javnega interesa in primarni financer javnih kulturnih programov.

Uvod in opredelitev ciljev

Lokalni program kulture Občine Tržič je strateški dokument razvojnega načrtovanja kulturne politike v občini za obdobje 2015 - 2020, ki izhaja iz obstoječega položaja kulture v občini in s katerim se ugotovi vlogo kulture v razvoju lokalne skupnosti ter javni interes zanjo, opredeli področja kulture, kjer se zagotavljajo kulturne dobrine kot javne dobrine, načrtuje investicije v javno kulturno infrastrukturo, postavi cilje in ukrepe kulturne politike.

Lokalne skupnosti uresničujejo javni interes za kulturo zlasti z zagotavljanjem kulturnih dobrin kot javnih dobrin ter z načrtovanjem, gradnjo in vzdrževanjem javne kulturne infrastrukture. V javnem interesu zagotavljajo pogoje za ustvarjanje, posredovanje in varovanje kulturnih dobrin, ki se na trgu ne zagotavljajo v zadostnem obsegu ali kakovosti, ali zaradi dostopnosti najširšemu krogu uporabnikov. Občina Tržič zagotavlja javne kulturne dobrine v obliki javne službe, ki jo izvajajo javni zavodi, s sofinanciranjem redne dejavnosti kulturnih društev v okviru Zveze kulturnih organizacij in s podporo posamičnim kulturnim projektom in programom, javne kulturne dobrine pa zagotavlja tudi Javni sklad Republike Slovenije za kulturne dejavnosti – Območna izpostava Tržič.

Pravna podlaga, ki opredeljuje lokalni program za kulturo, je Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo (Uradni list RS, št. 96/2002, 123/2006 - ZFO-1, 7/2007 - Odl. US, 53/2007, 65/2007 - Odl. US, 56/2008, 4/2010, 20/2011, 100/2011 – Odl. US in 111/2013), ki določa, da lokalna skupnost sprejme svoj lokalni program za kulturo za obdobje štirih let. Navedeni zakon opredeljuje, da se javni interes za kulturo uresničuje predvsem z zagotavljanjem pogojev za:

- kulturno ustvarjalnost,
- dostopnost kulturnih dobrin,
- kulturno raznolikost,
- ohranjanje in razvoj slovenskega jezika,
- slovensko kulturno identiteto,
- skupen slovenski kulturni prostor ter

- mednarodno prepoznavnost in uveljavitev slovenske kulture in umetnosti v mednarodnem prostoru.

Občina Trzič je lokalni program kulture pripravila v sodelovanju z javnimi zavodi, ki izvajajo javno službo na področju kulture ter Območno izpostavo Javnega sklada RS za kulturne dejavnosti in Zvezo kulturnih organizacij Trzič kot predstavnikoma ljubiteljske kulturne dejavnosti. Lokalni program kulture Občine Trzič se navezuje tudi na *Nacionalni program za kulturo 2014 - 2017*, sprejet novembra 2013.

Lokalni program kulture Občine Trzič sledi **trem temeljnim načelom kulturne politike: dostopnosti, raznovrstnosti in kakovosti, kot temeljni cilj** pa si postavlja **večanje dostopnosti kakovostnih kulturnih vsebin**. To zahteva optimalno delovanje celotnega sistema kulture: kakovostno produkcijo, dobro delujočo kulturno infrastrukturo, uspešno nagovarjanje ciljnih občinstev, razvite projekte kulturno-umetnostne vzgoje, uspešno promocijo programov in projektov, uporabo različnih možnosti, ki jih ponuja sodobna informacijsko-komunikacijska tehnologija, ...

Razvoj kulture pomembno pripeva k višji kakovosti življenja v občini kot ena od strateških razvojnih prioritet, poleg tega pa krepi osnovo za razvoj turizma kot pomembne gospodarske panoge v občini. Bogata in ohranjena kulturna dediščina ter kvalitetne kulturne dejavnosti lahko močno prispevajo k zadovoljstvu prebivalcev, privlačnosti občine za bivanje in njeni prepoznavnosti kot turistično območje.

Cilji Lokalnega programa kulture Občine Trzič 2015-2020, ki podrobneje opredeljujejo predstavljena temeljna načela, so:

- razvijati raznolike in kakovostne produkte na vseh področjih kulture v občini,
- z raznolikimi in kvalitetnimi kulturnimi programi in projekti lokalnemu prebivalstvu omogočati kvalitetno preživljanje prostega časa,
- ozaveščati lokalno prebivalstvo o bogati kulturni dediščini in lokalni identiteti,
- spodbujati ljubiteljske kulturne dejavnosti,
- z vključevanjem kakovostnih kulturnih programov in projektov v turistično ponudbo povečati število obiskovalcev in turistov – razvoj kulturnega turizma,
- uspešna in učinkovita promocija kulturnih programov in projektov, tako za lokalno prebivalstvo kot tudi v turistične namene,
- izboljšati dostopnost kulturnih vsebin (zmanjševati fizične ovire ter izkoriščati možnosti, ki jih omogočajo sodobne informacijsko-komunikacijske tehnologije ter razvoj digitalizacije),
- zagotavljati investicijsko vzdrževanje javne kulturne infrastrukture ter izvesti investicije, ki bodo omogočale večjo dostopnost kulturnih vsebin in nove razvojne programe,
- zagotavljati zaščito, obnovo in promocijo bogate kulturne dediščine,
- povezovati vse izvajalce na področju kulture med seboj in tudi z drugimi dejavnostmi z namenom krepitev raznolikosti kulturnih vsebin in dodajanja nove kvalitete,
- preko krepitev kulturnega dogajanja v občini večati atraktivnost in prepoznavnost občine,
- pridobivati nove oz. dodatne vire financiranja (državni razpisi, skladi EU, lastni prihodki, ...).

Kot pomembno načelo bi pripravljavci dokumenta želeli izpostaviti zagotovitev avtonomnosti in strokovnosti delavcev na kulturnem področju, še posebej v izogib morebitnemu političnemu kadrovanju.

Javne kulturne dobrine v občini Tržič zagotavljajo predvsem javni zavodi, ki jih je ustanovila občina, in državni JSKD s svojo izpostavo. V nadaljevanju Lokalnega programa kulture so zato predstavljene dejavnosti posameznih javnih zavodov, področja kulture, ki jih pokrivajo, ter opredeljeni cilji, ukrepi in kazalci delovanja za obravnavano obdobje. Institucionalni nosilci kulturne dejavnosti in njene nadgradnje v občini Tržič so zlasti:

- Javni zavod Knjižnica dr. Toneta Pretnarja Tržič,
- Javni zavod Tržiški muzej,
- Javni zavod Glasbena šola Tržič,
- Ljudska univerza Tržič
- Javni sklad RS za kulturne dejavnosti, območna izpostava Tržič.

Nezgrešljiv je tudi doprinos ustvarjalnosti kulturnih društev, ki jih zastopa Zveza kulturnih organizacij Tržič.

Metoda dela

Da bi čimbolj sledili načelu izpolnjevanja javnega interesa, smo v nastajanje dokumenta vključili vse glavne akterje, ki oblikujejo podobo tržiške kulture, hkrati pa smo možnost komentiranja predloga ponudili tudi širši zainteresirani javnosti. Delovno skupino za pripravo strateškega dokumenta so sestavljali:

- Jana Babšek, direktorica Tržiškega muzeja (kulturna dediščina, muzejska in galerijska dejavnost),
  - Marinka Kenk Tomazin, direktorica Knjižnice dr. Toneta Pretnarja (področje knjige in knjižnična dejavnost),
  - Boris Kuburič, vodja Območne izpostave JSKD Tržič,
  - David Ahačič, predsednik Zveze kulturnih organizacij Tržič (oba za področje ljubiteljske dejavnosti),
  - Franci Podlipnik, ravnatelj Glasbene šole Tržič (glasbene dejavnosti),
  - Vid Meglič, vodja Urada za družbene dejavnosti Občine Tržič,
  - Aneta Lavtar, svetovalka Urada za družbene dejavnosti Občine Tržič.
- Pripravo dokumenta je koordiniral David Ahačič.

Delovna skupina je Lokalni program kulture pripravila na podlagi področnih vprašalnikov, ki so jih izpolnili tudi Metka Knific, direktorica Ljudske univerze Tržič, Blanka Grašič, odgovorna urednica Radia Gorenc, in uredniški odbor občinskega glasila Tržičan, organizirani so bili tudi skupni sestanki skupine. Pred obravnavo predloga dokumenta na seji Občinskega sveta je bil osnutek dokumenta ponujen na ogled zainteresirani javnosti v okviru javne obravnave (od 2. do 31. novembra 2015), javna predstavitev je bila izvedena 25. novembra.

Končno poudarjamo, da dokument zasleduje strateške cilje Nacionalnega programa za kulturo, čeprav v posameznih poglavjih niso posebej navedeni. Ker smo prepričani, da je temeljna naloga Lokalnega programa za kulturo identificirati aktualno problematiko kulture v občini Tržič ter pokazati na optimalne rešitve, in ker želimo, da bi v času veljavnosti dokumenta le-tega občinski svetniki in sodelavci občinske uprave večkrat prijeli v roke, predstavljamo razmeroma kratko besedilo z zgoščenimi analizami stanja in konkretnimi predlogi za srednjeročno optimizacijo delovanja na področju kulture.

Posamezna področja kulturnega delovanja

Kulturna dediščina ter muzejska, galerijska in likovna dejavnost.

Z naslovnimi področji se strokovno ukvarja javni zavod Tržiški muzej, ki ga predstavljamo v prvem podpoglavju, vendar se pri posameznih dejavnostih aktivno vključujejo tudi drugi deležniki (zlasti ljubiteljski kulturni ustvarjalci). V takšnih primerih bi bilo smiselno, da Tržiški muzej prevzame koordinacijo dela za racionalizacijo organizacijskih struktur in dolgoročno zagotovitev kulturnih programov.

a) Tržiški muzej

1.1) Splošno

Zamisel o ustanovitvi muzeja v Trziču sta spodbudili močna obrtna tradicija in bogata tehniška ter etnološka dediščina in jo je leta 1952 začelo uresničevati Društvo prijateljev Tržiškega muzeja. V letih svojega delovanja so pridobili dve stavbi, Pollakovo kajžo in Germovko. Leta 1964 je bil ustanovljen zavod Tržiški muzej. Leta 1967 je Tržiški muzej pridobil novo dislocirano enoto Kurnikovo hišo, ki jo je muzeju zapustila zadnja predstavnica rodbine Kurnikovih. Trenutno veljavni Odlok o ustanovitvi javnega zavoda Tržiški muzej, na podlagi katerega muzej opravlja javno službo, je bil sprejet l. 2011.

Zbrano gradivo Tržiškega muzeja je evidentirano in strokovno organizirano v zbirkah, ki so razdeljene med kustodiate za etnologijo, zgodovino in umetnostno zgodovino. Med obrtne so vključene naslednje zbirke: čevljarska, usnjarska, lesno - kolarska, tekstilna, barvarska, kovaška. Leta 2014 je bil urejen Slovenski smučarski muzej, ki hrani najobsežnejšo zbirko s področja zgodovine smučanja na Slovenskem. Občina Tržič je leta 2014 pridobila lastništvo kulturnega spomenika državnega pomena Koncentracijsko taborišče Ljubelj, strokovno pa za varstvo, interpretacijo in popularizacijo te kulturne dediščine skrbi Tržiški muzej, ki v arhivu hrani zbirko z gradivom, povezanim s tem spomenikom. Poleg tehniških zbirk Tržiški muzej hrani obsežno zbirko lokalne zgodovine, v katero sodijo še podzbirke lokalne zgodovine: kulturne zgodovine, zgodovina lokalnih društev (športna, gasilska in druga društva), zbirka osebnih in družinskih fondov Tržičanov.

Muzej ima v upravljanju galerijsko zbirko in organizira galerijsko dejavnost.

1.2) Analiza prostorskih pogojev.

Pollakova kajža – sedež Tržiškega muzeja (Muzejska 11). Osrednji prostori Tržiškega muzeja v Pollakovi kajži so potrebni celovite prenove, pred tem je potrebno pridobiti konservatorski načrt. Pollakova kajža je sicer izjemen stavbni spomenik tržiške obrtne dediščine, zato je najbolj primerna za prikaz delovanja obrti v preteklih obdobjih. Trenutno muzej v stavbi zaradi pomanjkanja prostora ne more postaviti lesne, nogavičarske, mizarske, kovaške, mesarske in šiviljske zbirke. Našteli bomo nekaj problemskih mest, ki v strateškem načrtu narekujejo celovito rešitev prostorskega vprašanja Tržiškega muzeja: problemi dostopa s parkiriščem, sanitarij, ogrevalnega sistema (ogrevano je le pritličje), dotrajanosti oken, polken, fasade, žlebov in napuščev, potrebne hidroizolacije objekta in prenove električnih instalacij. Pollakova kajža zaradi potreb Smučarskega muzeja, galerijske dejavnosti, depoja in

restavratorske dejavnosti ne zadošča več kot osrednji razstveni prostor Tržiškega muzeja. Zaradi tega si bo Občina Tržič prizadevala za prioritarno izvedbo celovite sanacije Pollakove kajže, terminski načrt prenove pa bo odvisen tudi od uspešnosti pri kandidiranju na evropska sredstva oz. od posluha države pri izvedbi nujnih vlaganj v javno kulturno infrastrukturo (gl. poglavje Javna infrastruktura na področju kulture, poglavje 8).

Kurnikova hiša (Kurnikova pot 2). Pristojna izpostava ZVKD - Kranj za vzdrževanje objekta predpisuje konservatorski načrt za prenovo, analizo prisotnosti gob, plesni in lišajev in lesne osnove, hidroizolacijo objekta, konservacijo vseh lesenih delov hiše in ojačitev ostrešja in montažo snegolovov.

Partizanska tehnika Kokrškega odreda (Dolina). Objekt je potreben celostnih konservatorskih posegov na lesenih delih, vendar se skupaj s Kurnikovo hišo in Germovko obnavlja v okviru rednega letnega vzdrževanja (temelječ na pogodbi med Tržiškim muzejem in Občino).

Germovka (ob Paradižu 11). Trenutno največji problem Kovačnice in Fužine Germovka je povezan s statiko ostrešja. Potrebno je ojačati ostrešje, preložiti kritino in urediti odvodnjavanje s strehe. Občina Tržič v sodelovanju s Tržiškim muzejem načrtuje obnovo ostrešja v letu 2016. V letu 2017 pa konservatorska služba Tržiškega muzeja predvideva ureditev vodnega kolesa in ureditev kovaške zbirke v notranjosti objekta. Za potrebe kovaške zbirke bo obnovila ognjišča, dimnike in ostenje hiše.

Koncentracijsko taborišče Ljubelj. Ureditev muzejskega območja predvideva celostno prenovo območja nekdanjega taborišča z rekonstrukcijo nekdanjih barak, postavitve replike stražnega stolpa za potrebe delovanja info-vstopne točke, posege na muzejskih predmetih v spominski sobi v nekdanji karavli, ureditev spomenika *J'accuse / Obtožujem*, ureditev spominske kleti, restavratorske in konservatorske posege na delih nekdanjega taborišča ter celostno ureditev področja krematorija. Zaradi neprimernosti prostorov v gostišču Koren in razvoja sodobnega muzejskega pristopa je po rekonstrukciji taboriščnih barak v eno izmed njih smiselno preseliti predstavitevno zbirko. Zaradi vpetosti spomenika v mednarodno (zgodovinsko) okolje si bo upravljavec prizadeval za pridobitev evropskih sredstev; le v tem primeru je mogoče izvesti celostno prenovo v predvideni obliki.

1.3) Cilji muzejske dejavnosti:

1. Vzdrževati kontinuirano dejavnost na področju upravljanja in uporabe muzejskih zbirk.

Ukrepi:

- Pripraviti strategijo razvoja muzejskih zbirk.
- Zaposlitev strokovnega kadra (kustos za zgodovino, kustos za delo z obiskovalci, administrator), skladno s proračunskimi zmožnostmi ustanovitelja in obstoječo zakonodajo.
- Pripraviti načrt občasnih razstav in izobraževalnih aktivnosti.
- Nadaljevanje prenove zbirk in redno vzdrževanje.
- Sistemsko nadaljevanje procesov pridobivanja in ohranjanja artefaktov materialne in žive dediščine (sodelovanje z zasebnimi zbiralci oz. lastniki materialne kulturne dediščine; zapisovanje, hramba in obdelava spominov in ustnega izročila).

2. Urediti prostorsko vprašanje.

Ukrepi:

- Vzdrževati muzejske nepremičnine v skladu s priporočili ZVKD (kot je navedeno v analizi stanja), predstavljenim terminskim planom in proračunskimi možnostmi.
- Pripraviti načrt za širitev muzejskih zbirk s pripadajočo analizo vključevanja muzejskega prostora v neposredno kulturno in družbeno okolico.

b) Nepremična kulturna dediščina.

V Register nepremične dediščine je za področje občine Trzič vpisanih 274 enot nepremične kulturne dediščine. Pet izmed teh enot je v upravljanju Tržiškega muzeja: osrednji muzejski prostori – Pollakova kajža, Kurnikova hiša, kovačnica in fužina Germovka, Partizanska tehnika Kokrškega odreda in področje kulturnega spomenika koncentracijskega taborišča Ljubelj, podružnice Mauthausna. Za investicijsko vzdrževanje teh objektov skrbi ustanoviteljica muzeja Občina Trzič. Strokovne osnove za vzdrževalna dela na spomenikih pripravlja ZVKD iz Kranja. Tržiški muzej sodeluje z ZVKD pri varstvu nepremične dediščine na naslednje načine:

- Konservatorska služba Tržiškega muzeja skrbi za prepoznavanje in vpisovanje novih enot nepremične dediščine na področju Občine Trzič v register nepremične dediščine ZVKDS.
- Pripravlja preglede dediščine.
- Pridobiva pogoje in soglasja.
- Izvaja določen nadzor nad stanjem (monitoring).

ZVKD opravlja zakonsko določene naloge varstva nepremične dediščine: pripravlja strokovne osnove za varstvo kulturne dediščine, kjer so opredeljeni režimi varstva, ki so podlaga občinskim službam za njihovo delo, za prostorske akte in druge dokumente, povezane z nepremično dediščino. ZVKD spodbuja varstvo dediščine, pripravlja programe za prioritarno delovanje glede dediščine, sodeluje z lastniki in upravljalci nepremične kulturne dediščine.

c) Sakralna dediščina.

V Register nepremične dediščine je za področje občine Trzič vpisanih 67 objektov sakralne dediščine (13 cerkva, 32 kapelic, 2 kapeli, 17 znamenj, 3 razpela), ki po objektivnih standardih daleč presegajo povprečen nivo kulturne in umetniške vrednosti v primerjavi z večino profanih objektov v Registru. Zato bo Občina tvorno sodelovala pri konservatorsko – restavratorskih posegih na sakralnih objektih.

Cilj: Načrtno poseganje v nepremično kulturno dediščino.

Ukrepi:

- Ustanoviti delovno skupino s predstavnikom ZVKD za načrtno poseganje v nepremično kulturno dediščino.
- Pritegniti k delovanju omenjene skupine lastnike posameznih objektov (ter predstavnike župnij v tržiški občini za objekte sakralnega značaja). Kot temelj se uporabi obstoječi javni razpis za sofinanciranje obnov fasad v starem mestnem jedru.
- Določiti prednostno lestvico obnov spomenikov iz Registra.

- Omogočiti razdelitev javnih sredstev prek razpisa za sofinanciranje obnov (sakralnih) objektov iz Registra.

d) Likovna in galerijska dejavnost.

Tržiški muzej v okviru svojega delovanja med drugim izvaja tudi galerijsko - razstavno dejavnost, ki neprekinjeno poteka vse od ustanovitve Tržiškega muzeja do danes. Od zgraditve Paviljona NOB leta 1969 je ta gostil veliko razstav domačih in gostujočih akademsko izobraženih umetnikov, kar je spodbudilo tudi nastanek likovne zbirke Tržiškega muzeja. Od leta 2007 Muzej ni več upravljavec galerije v Paviljonu NOB, zato je trenutno osrednji razstavni prostor za galerijsko dejavnost v Galeriji Atrij Občine Tržič. Muzej pripravi celoletni razstavni program, v katerem se zvrsti 12 občasnih razstav; program galerije je dokaj heterogen in odprt do vseh likovnih zvrsti in sodelovanj. Vključuje razpon od predstavitev likovne produkcije mlajše generacije umetnikov in domače umetniške ustvarjalnosti, do razstav uveljavljenih umetnikov ter razstav ljubiteljskih slikarjev amaterjev, fotografskih razstav ter muzejskih razstav.

Likovno dejavnost v Tržiču oblikujejo tudi kulturna društva, o katerih govori poglavje o Ljubiteljski kulturi (poglavje 4).

Cilj: Dolgoročna zagotovitev likovnih programov.

Ukrepi:

- Rešitev problema galerijskega prostora z vzpostavitvijo tehtne in strokovne galerijske politike (gl. Javna infrastruktura na področju kulture).
- Priprava stalne razstave domačih likovnih umetnikov.
- Razvoj tematskih razstav in spremljevalnih dejavnosti.
- Pripraviti načrt občasnih razstav, upoštevajoč delež akademsko izobraženih ter domačih (amaterskih) razstavljalcev ter razdelitev vsebin med Paviljonom NOB in Galerijo Atrij. Predlagamo, da galerija paviljona postane regijsko prepoznavno razstavišče, namenjeno akademsko izobraženim in uveljavljenim umetnikom iz Slovenije ter zamejstva, v njem pa gostimo tudi izbrane pregledne razstave domače, tržiške ustvarjalnosti. V Galeriji Atrij dobijo mesto tržiški ustvarjalci ter drugi (mlajši, neuveljavljeni) umetniki.

e) Nesnovna kulturna dediščina.

Tržič ima zaradi izjemno bogate rokodelske tradicije, ki je predstavljala podlago industrijski proizvodnji, in kmečkega zaledja, kjer so se ohranjale šege ruralnega okolja, zelo bogato nesnovno oz. »živo« dediščino. Med posebnosti tržiškega kulturnega okolja sodijo najprej Gregorjevo, vlečenje ploha v Lomu pod Storžičem in Šušarska nedelja. Poleg teh dogodkov so za razvoj identitete kraja pomembna rokodelska znanja, ki jih ohranja delavnica Jerneja Kosmača v Bistrici pri Tržiču, ter dejavnosti ljubiteljskih skupin: KD Folklorna skupina Karavanke, kjer v živi izvedbi ohranjajo plesno, pesemsko in inštrumentalno glasbeno izročilo Tržiča, na področju glasbenega izročila je dejavno KD Jerbas, tradicijo pihalnih godb goji KD Pihalni orkester Tržič. Tudi delovanje pevskih in gledaliških sestavov ter drugih društev in skupin je v pretežni meri povezano z ohranjanjem lokalnih izročil.

Tržiški muzej je na področju dejaven kot zbiratelj, razstavljaivec in posredovalec strokovnih znanj. V okviru domoznanske zbirke dokumentiranje (ne)snovne kulturne dediščine izvaja tudi Knjižnica dr. Toneta Pretnarja.

Cilj: Racionalizacija organizacijskih struktur in dolgoročna zagotovitev programov.

Ukrepi:

- Mreženje (v smislu vzpostavitve stikov med deležniki, zlasti med Tržiškim muzejem in kulturnimi društvi).
- Razvoj projektov ohranjanja in revitalizacije nesnovne oz. »žive« dediščine.
- Določitev raziskovalnih področij (npr. poleg Gregorjevega in Lomskega ploha, ki sta zrela tudi za pripravo na vpis v Register žive dediščine, ki ga vodi koordinator varstva žive dediščine v Slovenskem etnografskem muzeju, bomo raziskali pustne sprevode in velikonočno ragljanje ter razvijali čevljarska in druga rokodelska znanja).
- Popularizacija nesnovne dediščine (zlasti z objavami gradiva ter vključevanjem dediščinskih vsebin v turistične produkte).

Knjižnična dejavnost.

f) Knjižnica dr. Toneta Pretnarja

1.) Splošno

Začetki knjižničarske dejavnosti v Trziču segajo v leto 1863, ko je takratni kaplan Jurij Drnovšek ustanovil prvo knjižnico s slovenskimi knjigami na tem področju. Do leta 1961 je pod okriljem Delavsko prosvetnega društva Svoboda v prostorih na Partizanski ulici št. 4 delovala Ljudska knjižnica. 20. junija 1961 je Občinski ljudski odbor Trzič z odločbo št. 02-09-13/1-61 ustanovil Občinsko ljudsko knjižnico Trzič ter z aktom o ustanovitvi določil tudi njene naloge. Knjižnica je dobila svoje prostore v občinski stavbi na Trgu svobode 18. S sklepom je bila 18. 2. 1965 občinska ljudska knjižnica imenovana za matično knjižnico.

9. 4. 1974 je skupščina občine Trzič ustanovila Zavod za kulturo in izobraževanje Trzič, ki je združil Delavsko univerzo, Tržiški muzej in Občinsko ljudsko knjižnico v eno delovno organizacijo. Decembra 1977 se je knjižnica iz občinske stavbe preselila v Dom družbenih dejavnosti na Balos 4. Manjše zaselke že od leta 1975 obiskuje potujoča knjižnica - mini bibliobus.

Leta 1993 se je tržiška knjižnica preimenovala v Knjižnico dr. Toneta Pretnarja. Od marca 2000 deluje knjižnica kot samostojni javni zavod; povezana je v enoten knjižnično-informacijski sistem kot članica COBISS-a (vzajemnega knjižnično informacijskega sistema in servisa) in kot taka posreduje aktualne informacije iz lastnega fonda in obenem informacije o dostopnosti gradiva v vseh slovenskih knjižnicah.

Knjižnica dr. Toneta Pretnarja deluje na Balosu 4 s splošnim oddelkom, oddelkom za mladino, čitalnico in strokovnim gradivom v večnamenskem prostoru. Potujoča knjižnica obiskuje 19 krajev v občini in stoji na 23 postajališčih. V Bistrici ima premično zbirko knjig v Domu Petra Uzarja.

Dopolnjuje in gradi knjižnični fond v skladu s standardi in prepisi. Izvaja informacijsko-računalniško opismenjevanje otrok in odraslih. Izvaja bibliopedagoško dejavnost za otroke s

ciljem širjenja bralne kulture, vzgajanja bralcev, za uporabo knjige in knjižnice ter informacijsko opismenjevanje. Izvaja številne prireditve za odrasle: predstavitve gradiva, avtorjev, izvajalcev s ciljem izobraževati, širiti bralno kulturo. Gradi domoznanski oddelek z namenom varovanja lokalne pisne kulturne dediščine. Skozi gradivo in predstavitve gradiva v številnih različnih obknjižničnih dejavnostih skrbi za izobraževanje in informiranje občanov, zmanjšuje razkorak med družbenimi skupinami in vzgaja za aktivno državljanstvo.

2.) Strateški cilji

Knjižnica dr. Toneta Pretnarja bo sledila Strategiji razvoja splošnih knjižnic 2013 – 2020, na podlagi katere, ob upoštevanju značilnosti lokalne skupnosti, izpostavlja najbolj pereče težave javnega zavoda.

1. Ohranitev stabilne, učinkovite in racionalne organizacije.

Ukrepi:

- Zaposlitev strokovnega kadra (bibliotekar, računalničar), skladno s proračunskimi možnostmi ustanovitelja in obstoječo zakonodajo.
- Notranji in zunanji knjigomat s predhodno zaščito gradiva z RFID tehnologijo.

2. Izboljšati prepoznavnost (ob)knjižnične dejavnosti.

Ukrepi:

- Priprava načrta ustvarjanja domoznanske zbirke z razvojem novih oblik posredovanja informacij in dokumentov o zgodovini in razvoju lokalnega okolja in povečanjem dostopa do domoznanskega gradiva z digitalizacijo.
- Priprava dolgoročnega (letnega) načrta programa obknjižničnih dejavnosti in uskladitev z drugimi ponudniki kulturnih vsebin.

3. Dolgoročno načrtovanje financiranja redne knjižnične dejavnosti.

Ukrepi:

- Dvig finančnih sredstev za nakup knjižničnega gradiva in priprava načrta nakupa le tega.
- Načrtovanje sredstev za nakup novega bibliobusa (predvidoma l. 2020).

4. Ureditev prostorskega vprašanja. Posodobitev knjižnice kot kulturnega prostora.

Ukrep:

- Pripraviti celosten načrt za širitev knjižnice s pripadajočo analizo vključevanja prostora v neposredno kulturno in družbeno okolico. Srednjeročni načrt naj zajame čimprejšnjo rešitev na obstoječi lokaciji, dolgoročni pa naj se opredeli do celostne rešitve bodisi v okviru celotnega posloplja na Balosu 4 bodisi na drugi primerni lokaciji, upoštevajoč tudi zahteve po parkirišču in dostopu za invalide. Poudariti je treba še dve razsežnosti infrastrukturnega projekta: težnjo po ohranitvi knjižnice v mestnem jedru in zahtevo po zagotovitvi ustreznih prostorov za delo društev, ki imajo v tem trenutku domovinsko pravico v stavbi na Balosu 4 (Folklorna skupina Karavanke, Mladinsko gledališče Tržič, KUD Leyli, Klub tržiških študentov, Planinsko društvo Tržič).

Knjižnica dr. Toneta Pretnarja si bo ves čas prizadevala (bodisi sama bodisi prek interesnih združenj bibliotekarjev) zagotoviti državno sofinanciranje redne knjižnične dejavnosti ter predvsem rešitve prostorske stiske – zlasti slednje bo brez zagotovitve državnega ali evropskega sofinanciranja težko uresničljivo.

Glasbena dejavnost.

Na področju glasbene produkcije v občini Tržič delujejo številne instrumentalne in vokalne društvene zasedbe, katerih problematika je obravnavana v skupnem naslovu o Ljubiteljski kulturi, ter Glasbena šola Tržič kot javni zavod za glasbeno izobraževanje mladine. Ljubiteljski glasbeni sestavi skrbijo tudi za raziskovanje in ohranjanje glasbene dediščine, kar jih povezuje z aktivnostmi, omenjenimi v poglavju o Kulturni dediščini. Za gostovanja tujih glasbenih sestavov pretežno skrbi TPIC (gl. Drugi kulturni projekti, poglavje 9).

g) Glasbena šola Tržič

1) Splošno

Glasbena šola Tržič že več kot 60 let opravlja vzgojno-izobraževalno delo na področju glasbenega izobraževanja otrok v občini Tržič. Osnovno glasbeno izobrazbo in možnost aktivnega muziciranja daje čim širšemu krogu učencev v okviru kadrovskih in prostorskih možnosti in v skladu z Zakonom o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI), Zakonom o glasbenih šolah, Pravilnikom o šolskem koledarju za glasbene šole itd. V vseh letih delovanja je glasbena šola vzgojila generacije mladih glasbenikov, ki so tudi po uspešno zaključenem šolanju nadaljevali glasbeno udejstvovanje v amaterskih društvih in s tem prispevali k izboljšanju kulturnega življenja v občini. Kar nekaj bivših naših učencev je nadaljevalo študij glasbe in nekateri od njih sedaj kot učitelji v glasbeni šoli skrbijo za razvoj novih rodov mladih glasbenikov. Glasbena šola s svojimi nastopi, koncerti in sodelovanjem z drugimi ustanovami v občini dokazuje svojo kvaliteto, predvsem pa vpetost v kulturni utrip mesta. S svojimi glasbenimi točkami je nepogrešljiv del kulturnega življenja v občini. Prostori, v katerih deluje Glasbena šola Tržič od leta 1995, so maksimalno izkoriščeni. Zaradi pomanjkanja učilnic poteka pouk tolkal in enkrat tedensko pouk godal ter vaje dveh šolskih orkestrrov v dvorani Pihalnega orkestra Tržič. Za poučevanje kitare uporabljajo arhiv. Šola bi nujno potrebovala eno večjo in eno manjšo učilnico. S pridobitvijo novih prostorov bi lahko uvedli pouk ljudskih inštrumentov (citre), kar bi obogatilo dejavnost Glasbene šole.

2) Strateški cilji razvoja Glasbene šole

Cilj: Stabilna, učinkovita in racionalna organizacija.

Ukrepi:

- Celostno rešiti prostorsko podhranjenost glasbene šole: za potrebe delovanja Glasbene šole bi uredili mansardo nad Kulturnim centrom Tržič, tako da bi šola dobila dodatne tri učilnice (dve manjši učilnici in ena večja za potrebe komornih skupin).
- Razvoj nadstandardnega programa glasbenega izobraževanja (ljudski inštrumenti, manjši simfonični orkester).

Kulturno izobraževanje

Področje obsega področje splošnega in kulturnega izobraževanja, izpopolnjevanja ter pridobivanja znanja; podpira kulturno ustvarjalnost, dostopnost kulturnih dobrin, ohranja slovenski jezik in širi mednarodno prepoznavnost in uveljavitev slovenskega kulture in izobraževanja v mednarodnem prostoru.

h) Ljudska univerza Tržič

1) Splošno

Ljudska univerza Tržič je bila ustanovljena leta 1959. Najprej je delovala kot samostojen zavod Delavska univerza Tržič, kasneje kot enota Zavoda za kulturo in izobraževanje Tržič. Leta 1999 je Občina Tržič izdala Odlok o ustanovitvi javnega vzgojno izobraževalnega zavoda Ljudska univerza Tržič (Ur. l. RS št. 15/99) in 14. marca je začela delovati kot samostojni javni zavod za izobraževanje odraslih. Ljudska univerza s svojim delovanjem v javnem interesu zagotavlja pogoje za ustvarjanje, posredovanje in varovanje izobraževalnih in kulturnih dobrin najširšemu krogu uporabnikov. Pomembno je, da se pri kulturnem izobraževanju vzpostavi medgeneracijska povezava na vseh področjih kulture. Potrebna je aktivacija občanov kot obiskovalcev, slušateljev, ustvarjalcev, raziskovalcev, aktivnih udeležencev kulturnih dejavnosti, ... preko seminarskega dela, tečajev, študijskih skupin in krožkov ter ostalih kulturno-izobraževalnih usposabljanj.

2) Strateški cilji

1. Trajna prostorska ureditev.

Ukrep:

Za potrebe delovanja Ljudske univerze Tržič so obstoječi prostori zadovoljivi, kaže se potreba po prostorih za manjši arhiv. Dolgoročno pa bi ob uresničitvi ideje mestnega kulturnega centra kazalo izkoristiti možnosti sinergije s Knjižnico dr. Toneta Pretnarja Tržič pri celoviti rešitvi prostorskega problema knjižnice (ideja Mestnega kulturnega centra).

2. Stalna skrb za kulturno-izobraževalne vsebine.

Ukrepi:

- V okviru letnega načrta dela bo Ljudska univerza Tržič pripravila kulturne vsebine, ki jih bo izvajala na svoji lokaciji ali v starem mestnem jedru in jih bo predhodno vsebinsko in terminsko uskladila s TPIC.
- Razvoj novih skupnostnih praks na področju kulture (*coworking*).
- Razvoj galerijske dejavnosti. V okviru uspešnih umetniških delavnic bo Ljudska univerza Tržič v sodelovanju z drugimi izvajalci galerijske dejavnosti (tj. s Tržiškim muzejem) smiselno pripravila postavitev in predstavitve občasnih skupinskih, samostojnih, preglednih razstav različnih (ne)uveljavljenih avtorjev v veliki učilnici/večnamenskem prostoru.

3. Zagotoviti (kulturno) izobraževanje za odrasle občane, tudi iz marginalnih družbenih skupin.

Ukrepi:

- Organizacija in izvedba različnih oblik izobraževanja (delavnice, razstave, projektno učno delo), kjer se ohranja in razvija slovenski jezik ter slovenska kulturna identiteta.
- Kontinuirano organizirati in promovirati izobraževalno ponudbo ranljivim ciljnim skupinam ter tako spodbuditi razvoj kulturnega izobraževanja.

4. Razvoj lokalnega središča sodobnih medgeneracijskih izobraževalno-kulturnih aktivnosti s spremljevalnimi dejavnostmi.**Ukrepi:**

- Omogočiti raznolikost izobraževalnih dejavnosti, tem in vsebin s poudarkom na medgeneracijski povezanosti.
- Razvoj in promocija festivala Teden vseživljenjskega učenja kot kampanje za družbeno odgovornost, ki obenem zagotavlja kulturno ustvarjalnost.

Ljubiteljska kultura.**i) Zveza kulturnih organizacij Tržič**

Zveza kulturnih organizacij Tržič je samostojna, prostovoljna in nepridobitna organizacija, ki na ravni Občine Tržič povezuje kulturna društva in njihove skupine. Njen cilj je spodbujanje ljubiteljske kulturne dejavnosti v društvih in uveljavljanje najkvalitetnejših dosežkov te dejavnosti doma in v tujini ter bogatenje kulturnega življenja vseh občanov. Z vključevanjem kar največjega števila kulturnih društev vseh umetniških zvrsti lahko in mora verodostojno in reprezentativno zastopati njihove interese pred lokalnimi oblastmi.

Ljubiteljska kultura je najbolj množična in najbolj kakovostna kulturno-produkcijska dejavnost v trziški občini. L. 1962 je bila ustanovljena Zveza Svobod Tržič, v okviru katere so delovale tudi komisije za glasbeno, dramsko, klubsko in likovno dejavnost ter knjižničarska komisija, in se je konec 70. let preimenovala v današnjo Zvezo kulturnih organizacij Tržič. Množica društev predstavlja glavne nosilce kulturne dejavnosti in edine z lastno produkcijo kulturnega programa. L. 2015 pod okriljem ZKO Tržič deluje 16 včlanjenih kulturnih društev z več kot 30 sekcijami, vseh kulturnih društev v občini pa je nekaj okrog 20; v njih aktivno deluje prek 700 občanov, kar pomeni, da prb. 5% Tržičanov v svojem prostem času redno bogati kulturni utrip v občini. V zadnjih letih opazamo porast števila kulturnih društev, sekcij ter števila članov. Razveseljuje dejstvo, da beležimo povečano aktivnost na področjih, kjer je še nekaj let nazaj vladalo mrtvilo (fotografska in likovna dejavnost). Kulturna društva s svojimi skupinami pripravijo vsako leto več kot sto različnih kulturnih dogodkov v občini in na gostovanjih, ki si jih skupno ogleda prek 20.000 obiskovalcev.

Poudariti je treba vzgojni pomen ljubiteljske kulture (gl. pogl. Kulturna vzgoja), saj običajno prva vzpostavi stik z najmlajšim občinstvom in teži k ustvarjanju podmladka pri svojih dejavnostih. Če izvzamemo delovanje Glasbene šole in posamezne fragmente umetnostne vzgoje v javnih šolah, so kulturna društva edine organizirane skupine, kjer se lahko mladi pridružijo kontinuirani kulturni produkciji. Ljubiteljska kultura tako hkrati vzgaja nove generacije ustvarjalcev ter občinstva, tj. »uporabnikov« kulturne produkcije. Na treh trziških

osnovnih šolah s podružnicami je bilo v kulturno ljubiteljstvo (pevska in gledališka dejavnost) v l. 2014 vključenih okrog 300 otrok.

Društva v ZKO Tržič pokrivajo naslednje kulturne dejavnosti: pevske, instrumentalne, gledališke, folklorne, plesne, likovne, fotografske, dediščinske, literarne – na mnogih od omenjenih področij so edini producenti v tržiškem okolju. Po žanrih je v tržiškem ljubiteljstvu najbolj razvejana glasbena (vokalna) dejavnost, sledi ji folklorna in v zadnjem času gledališka. Te dejavnosti beležijo tudi najboljše rezultate in uvrstitve tako na območni kot tudi na regijski in državni ravni.

Kulturne vsebine, dogodki, programi in projekti društev prinašajo v življenje lokalne skupnosti novo bivanjsko kvaliteto, omogočajo pa tudi medgeneracijsko sodelovanje, socialno vključevanje, doseganje novih spoznanj in vsebin. Od uspešnega delovanja društev ima korist vsa lokalna skupnost, tako aktivni del prebivalstva, ustvarjalci, kot pasivni, torej občinstvo. Kulturna društva bodo kontinuirano izvajala svoje dejavnosti (prepoznavnost umetniške ustvarjalnosti, negovanje tradicije, oplemenitenje življenja lokalne skupnosti, kvalitetna izvedba kulturnih programov) in ostala povezovalni element ljudi in interesov na lokalnem področju.

j) Območna izpostava Javnega sklada RS za kulturne dejavnosti

Poslanstvo sklada je spodbujanje kulturne ustvarjalnosti, zagotavljanje strokovne in organizacijske podpore ljubiteljskim kulturnim dejavnostim, omogočanje dostopnosti kulturnih vsebin v celotnem slovenskem kulturnem prostoru, vključevanje vseh dejavnikov na področju kulture v kulturno mrežo, ustvarjati pogoje za medkulturni dialog in vključevanje v mednarodno sodelovanje v evropskem in svetovnem prostoru. Sklad organizira in posreduje kulturne prireditve, pripravlja seminarje, delavnice, tečaje, kolonije, izdaja revije in druge publikacije, na podlagi javnih razpisov in pozivov sofinancira kulturne projekte; skratka, sistematično spodbuja ustvarjalnost na področjih kulturnih dejavnosti z namenom, da se kulturna ponudba v občini razvija po kriterijih kakovosti, raznovrstnosti, dostopnosti, povezovanja virov in sodelovanja. manjše investicije v prostore in opremo, podeljuje priznanja za izjemne dosežke in dolgoletno kulturno delo. Sklad pripravlja programe in projekte na naslednjih kulturnih področjih: glasba (zborovska in instrumentalna), gledališče in lutke, folklorni programi, etno programi, likovni programi, film in video, ples, literatura, založništvo.

Prek piramidnega sistema preglednih srečanj na območnem, regijskem in državnem nivoju JSKD zagotavlja strokovno spremljanje in pomoč sodelujočim društvom na lokalnem nivoju.

Financiranje ljubiteljske kulture.

Kulturna društva za svojo redno dejavnost pridobivajo sredstva preko občinskega javnega razpisa za sofinanciranje programov ljubiteljske kulture, za dodatna sredstva pa iščejo sponzorje in donatorje na lokalni ravni. Del prihodka društva ustvarjajo z vstopninami ter s trženjem storitev in lastnih kulturnih programov. V letu 2015 so sredstva javnega razpisa za sofinanciranje ljubiteljske kulture v občini Tržič znašala okrog 65.000.-€. V vsoti so zajeti tudi vsi materialni in obratovalni stroški delovanja društev in skupin ter stroški izobraževanja in projektov oz. redne dejavnosti.

Strateški cilji za razvoj ljubiteljske kulturne dejavnosti:

1. Dolgoročna zagotovitev programov.

Ukrepi:

- Mreženje kulturnih društev z institucionalnimi ponudniki kulturnih vsebin in drugimi dejavnostmi, zlasti turizmom.
- Ureditev financiranja. (Ločevati moramo med obratovalnimi stroški društva, stroški rednega delovanja društva, stroški projektov in stroški za opremo. Zato predlagamo ustrezno razdelitev sredstev znotraj razpisa za sofinanciranje dela kulturnih društev, kar bo omogočilo pripravo dolgoročneje repertoarne politike društev, prek načrtnega izobraževanja članov pa tudi dvig kakovosti. Pri dodelitvi sredstev je smiselno upoštevati tudi realizacijo v preteklih sezonah.)
- Ureditev prostorskega vprašanja (tako v smislu pridobitve ustreznih prostorov za mestna društva kot zagotavljanja vzdrževanja prostorov krajevnih skupnosti, kjer delujejo podeželska društva).

2. Dvigniti kvalitetni nivo na vseh področjih ljubiteljskega delovanja ter spodbujati manj uveljavljene zvrsti.

Založniška dejavnost.

Z založniško dejavnostjo, ki je posebno dragocen pokazatelj odnosa do kulturne dediščine in našega jezika, se ob lastni redni dejavnosti ukvarjajo Ljudska univerza Tržič, Knjižnica dr. Toneta Pretnarja, Tržiški muzej in Zveza kulturnih organizacij Tržič (ter nekatera društva, na primer Društvo upokojencev z izdajanjem literarnega glasila *Besedarije*). Založniška dejavnost na Ljudski univerzi Tržič je tesno povezana z izvajanimi izobraževalnimi programi. Gradiva, izdana v zadnjih letih, predstavljajo rezultat izobraževalnega procesa ter predvsem namensko pridobljenih sredstev iz strani Evropskega socialnega sklada (ESS). V zadnjih treh letih je LU izdala 3 knjige, ki so nastale kot posledica uspešnosti na javnem razpisu Splošni neformalni programi izobraževanja odraslih v letih od 2012 do 2014. V letu 2012 je bila tako izdana knjiga dr. Bojana Knifca *Tržiška dekleta daleč slove*; v letu 2013 je bil izdan *Tržiški vedež* Janite Košir. V letu 2014 pa je bila izdana knjiga Jožice Koder *O Dolini in Dolincih*. Vsa ta gradiva so nastala na podlagi novo razvitih programov s področja kulturne dediščine.

Knjižnica dr. Toneta Pretnarja je v zadnjih letih izdala zbornik ob petdesetletnici delovanja *Dokler bo v knjižnici človeka objel prijazen, mlad smehljaj*, slikanice *Desetnica*, *Besednica* in *Popotnica* ter zbirko *Zgodbe o Tonetu*. Izdajateljska dejavnost Tržiškega muzeja je usmerjena v objavljanje gradiva, ki spremlja pripravo razstav (*Tomaž Pirc, 2015, Tržiški šuštarji, 2015*), Zveze kulturnih organizacij pa v etnografsko in zgodovinsko gradivo, slednje pretežno v filmski obliki: najpomembnejši knjižni izdaji sta zbirka tržiških pesmi *S'm Tržičan* in *Slovar tržiških besed*, multimedijsko gradivo pa se dopolnjuje v projektu *Filmski portreti tržiških ljubiteljskih kulturnikov*.

Založniška dejavnost ni primarno področje delovanja omenjenih ustanov, zato tudi njen cilj zagotovo ni profitnost. Štejemo jo lahko le kot dodano vrednost lastnih programov. Ljudska univerza in ZKO sta pri izdajateljski dejavnosti vezana na javne razpise (občinska ali evropska sredstva), zato dejstvo, da mora založnik sam založiti potrebna sredstva in so mu šele kasneje povrnjena, predstavlja oviro za povečanje načrtne založniške dejavnosti.

Cilj: Racionalizacija organizacijskih struktur.

Ukrep: Mreženje (skupno načrtovanje programske politike med izdajatelji, torej Tržiškimi muzejem, Knjižno dr. Toneta Pretnarja, Ljudsko univerzo Tržič in Zvezo kulturnih organizacij Tržič).

Kulturna vzgoja.

Sveži državni program Kulturno-umetnostne vzgoje (KUV) predvideva večje mreženje vzgojno-izobraževalnih zavodov s kulturnimi organizacijami in potemtakem večjo vključenost mladine v kulturno produkcijo (tako aktivno kot pasivno), kar bo vplivalo na dvig znanja, sposobnosti uporabe maternega jezika, inovativnosti, samozavesti in kvalitete življenja. Neposredno odgovorni za izvajanje KUV so ravnatelji oz. koordinatorji KUV v posameznih vzgojno-izobraževalnih zavodih, ki jim prihajajo nasproti koordinatorji KUV v kulturnih ustanovah ter predstavniki lokalnih skupnosti za KUV (predvsem v smislu finančnega načrtovanja). Zanimanje morajo tako najprej pokazati vodilni delavci v vzgojno-izobraževalnih zavodih, kulturni delavci pa jim predstavijo celostno, ustrezno in zanimivo ponudbo. KUV bo posebej učinkovita v domačem okolju, kjer imajo poleg profesionalnih ustanov tudi ljubiteljske skupine veliko teže – tržiškimi ravnateljem moramo torej poleg muzejske in knjižnične dejavnosti predstaviti tudi »ljubiteljske« (likovno, glasbeno, gledališko, fotografsko itd.) in jim pokazati, kako plodno je lahko vključevanje kulturnih društev v izobraževalne programe. Doslej je področje delno pokrival JSKD, posamič so se v proces vključevala društva (predvsem ljubiteljska gledališča), vendar bi se bilo vredno potruditi za večjo povezanost omenjenih ustanov. Ne nazadnje bi takšno sodelovanje lahko znižalo stroške kulturnih vsebin v vzgojno-izobraževalnih zavodih.

Nezanemarljiv je podatek, da letno več kot 300 tržiških osnovnošolcev deluje v okviru kulturnih občolskih dejavnosti.

Cilj: Racionalizacija organizacijskih struktur.

Ukrep: Mreženje (skupno načrtovanje programske politike med izobraževalnimi zavodi in ponudniki kulturnih vsebin).

Javni mediji.

Občinsko glasilo Tržičan. Občinsko glasilo izhaja od leta 1996, njegov pomen in pripravo pa opredeljuje Odlok o glasilu Občine Tržič. Glasilo ima odgovornega urednika, pomočnika odgovornega urednika in člane uredništva, ki skupaj tvorijo uredniški odbor glasila. Imenuje jih Občinski svet občine Tržič na predlog Komisije za mandatna vprašanja, volitve in imenovanja. Glasilo v skladu s svojo vsebinsko zasnovo in uredniško politiko omogoča in zagotavlja obveščanje javnosti o dogajanju in življenju v občini ter izražanje mnenja občanov o vseh zadevah, ki se nanašajo na življenje v občini in ne spodbujajo k diskriminaciji, ter so skladni z navodili o dolžini in obliki gradiva. Glasilo brezplačno prejmejo vsa gospodinjstva v občini Tržič, v povprečju osemkrat na leto (naklada: 5.950 izvodov).

Izkušnja kaže, da je občinsko glasilo med občani dobro sprejeto kot temeljni vir lokalnih informacij, vendar bi bil v bodoče smiseln premislek o zaposlitvi novinarja, ki bi po zgledu občinskih časopisov v izdaji Gorenjskega Glasa pripravljala objektivnejša, celovitejša, preglednejša in načrtna poročila o življenju občine in občanov. Občinsko glasilo bi z dvigom profesionalnosti pridobilo pomen za daljše časovno obdobje, deloma pa bi še vedno (prek delovanja uredniškega odbora in sprejemanja prispevkov občanov) ohranil značaj "domačega" časopisa.

Radio Gorenc je prva radijska postaja na Gorenjskem in ena najstarejših v Sloveniji nasploh, saj delujemo brez prekinitve že od leta 1962, ko jo je kot Radio Tržič ustanovil tržiški SZDL. Radio Gorenc je nepridobitna lokalna radijska postaja, ki nosi spremenjeno ime od l. 1996. Program Radia Gorenc poteka iz studia 24 ur na dan in je sestavljen tako, da ga poslušajo različne generacije. Poslanstvo radijskih delavcev je, da na razumljiv način skušajo ljudem čim bolj približati relevantne informacije, jih na preprost način izobraževati in ohranjevati ustvarjalni način posredovanja programskih vsebin.

Cilj: Povečati delež vključenosti lokalnih kulturnih vsebin in ustvarjalcev (tudi tržiške glasbene produkcije) v programu Radia Gorenc.

(Obrazložitev: Člani pripravljalne komisije opažamo, da trenutna uredniška politika lokalnih kulturnih vsebin ne vključuje v zadostni meri, saj je v programu prostor le za napovednike prireditev, ne pa tudi za poročanje o kulturnih vsebinah in za program, ki bi ga izvedli domači ustvarjalci.)

Javna infrastruktura na področju kulture.

Krajevna društva so prepoznana kot pomemben gradnik socialne vključenosti v lokalnih okoljih, zato jim krajevne skupnosti običajno rade nudijo svoje prostore po ugodnih pogojih. Večji izziv predstavlja ureditev javne kulturne infrastrukture v mestnem jedru – tako v zvezi z javnimi zavodi in »mestnimi«[»] društvi, kot tudi z osrednjimi kulturnimi centri. V omenjenih primerih navajamo nekatere specifične potrebe ali pa pozivamo k določitvi (novih) lokacij, strokovnih in terminskih načrtov in izvedbi le-teh.

Ponudnikom kulturnih vsebin svetujemo odprtost za oživljanje »neobičajne«[»] kulturne infrastrukture oz. da ne vežejo pretirano svoje (zlasti produkcijske) dejavnosti na lastne prostore. S tem bodo hkrati pospešili ustvarjalno sinergijo in omogočili polnejše ter racionalnejše izkoriščanje obstoječe kulturne infrastrukture.

V zvezi z aktualno prostorsko problematiko in predlogi rešitev je bil pri županu Občine Tržič v septembru 2015 organiziran skupni sestanek vodij javnih zavodov (Tržiški muzej, Glasbena šola, Ljudska univerza, Knjižnica dr. Toneta Pretnarja) ter predsednika Zveze kulturnih organizacij Tržič. Zapisi v nadaljevanju izhajajo iz medsebojno usklajenih stališč glede prihodnjih vlaganj in urejanja javne infrastrukture na področju kulture, ki bi ob omejenih proračunskih virih omogočila njihovo optimalno delovanje. Občinska uprava dokumentu prilaga še preglednico ocen stroškov posameznih infrastrukturnih posegov, na podlagi katerih bi se odgovorni v občinski politiki lahko odločili vsaj za prve usmeritve v kulturni politiki – ukrepi so glede na realno pričakovane vire financiranja in glede na nujnost potreb tudi terminsko opredeljeni

Kulturni center Tržič. Dejanska uporabnost objekta žal ne opravičuje njegovega naziva, zato predlagamo pripravo dolgoročneje programske sheme, ki bi omogočila oživitev osrednjega kulturnega prostora. Sočasno je treba poskrbeti za primerno opremo centra, kamor poleg vodovodnih in ogrevalnih instalacij seveda sodi tudi zvočna in svetlobna oprema ter oprema garderob. V mansardi stavbe, ki je trenutno še vedno prazna, je predvidena ureditev dodatnih prostorov (3) za Glasbeno šolo Tržič in nadomestnega prostora (1) za Mladinsko gledališče Tržič, ki bi se mu omogočil tudi dostop do odra. Zvezi kulturnih organizacij Tržič bi poskusili poveriti upravljanje KCT ter skrb za repertoarno politiko, seveda ob zagotovitvi dodatnih finančnih in kadrovskih virov.

Paviljon NOB / Galerija Ferda Mayerja. L. 2007 je Tržiški muzej upravljanje galerije vrnil KS Tržič - mesto, kar je prekinilo dolgoletno in kvalitetno razstavno dejavnost, ki bi jo po našem mnenju Tržiški muzej, kot strokovno najbolj pristojna institucija, moral opravljati v teh prostorih tudi v prihodnje. Trenutno Tržiški muzej kot izvajalec galerijske dejavnosti ne razpolaga z nobenim lastnim razstavnim prostorom, potreboval pa bi vsaj dva: za amaterske in profesionalne ustvarjalce, ne upoštevajoč potrebe po postavitvi stalne razstave domačih umetnikov. Po obnovi Paviljona NOB predlagamo, da se KS Tržič – mesto in Tržiški muzej dogovorita za dolgoročni sistem izvajanja galerijske dejavnosti ter da se vnaprej pripravi sprejemljiva rešitev za društva, ki so doslej uporabljala te prostore. Predlagamo, da Paviljon obdrži nekdanji status razstavišča na državnem nivoju, prizorišče razstav ljubiteljskih umetnikov pa praviloma ostane Galerija Atrij (izjema: izbrane pregledne razstave domače ustvarjalnosti).

Glede na tehnično opremljenost spodnje etaže (dvorane) Paviljona je smiseln razmislek o postopni vključitvi v Art kino mrežo, ki bi občanom omogočila stik s kakovostno in sodobno kinematografijo.

Glede na naravo in kulturno vrednost objekta upravljavcu prednostno predlagamo razmislek o selitvi potujočih prodajal na drugo lokacijo.

Glasbena šola Tržič. Pred leti je bila izpeljana celovita prenova stavbe z namenom selitve Glasbene šole, ker pa je v stavbi že prej delovala Ljudska univerza Tržič, sta se oba zavoda znašla v prostorski stiski. Predlagamo, da Ljudska univerza Tržič ostane v istih prostorih, saj ji zaenkrat ob povečanem obisku zadoščajo najeti dodatni prostori OŠ Tržič. V zavodu opozarjajo le na pomanjkanje prostora za arhiv.

Glasbeni šoli Tržič se namenijo dodatni prostori v mansardi Kulturnega centra Tržič (dve manjši učilnici in ena večja za potrebe komornih skupin).

Balos 4. Stavba (po l. 1979 Dom družbenih organizacij Tržič) danes gosti Knjižnico dr. Toneta Pretnarja, Radio Gorenc, Klub tržiških študentov, Planinsko društvo Tržič in kulturna društva FS Karavanke, KUD Leyli in MGT. Zaradi tradicionalne vloge in eminentnega položaja v mestnem jedru prepoznavamo izjemen potencial stavbe in zato predlagamo, da se stavba v celoti nameni kulturnim vsebinam in da se pripravi dolgoročni načrt razporeditve omenjenih dejavnosti. Ker se Knjižnica dr. Toneta Pretnarja sooča z izjemnim pomanjkanjem prostorov za normalno izvajanje zakonskih nalog povezanih s knjižnično dejavnostjo, menimo, da je dodatne prostore knjižnici potrebno zagotoviti prednostno in ne gre čakati na realizacijo ideje Mestnega kulturnega centra. V srednjeročnem načrtu zato predlagamo, da se pritličje stavbe v celoti nameni za potrebe knjižnične dejavnosti. Občina si bo prizadevala za dogovor z Radiem Gorenc, s katerim bi za potrebe Knjižnice dr. Toneta Pretnarja pridobila še dodatne prostore v 1. nadstropju. Vseeno pa velja razmisliti o ideji mestnega kulturnega centra, s katerim bi celostno rešili prostorsko stisko javnih zavodov in društev na področju kulture, njegova lokacija pa bi zaradi izjemne mestotvorne vloge morala biti v mestnem jedru.

Ker v srednjeročnem obdobju v stavbi Balos 4 občinska uprava načrtuje postopno povečevanje prostorov za potrebe izvajanja knjižničnih dejavnosti, je vzporedno potrebno poiskati rešitve za društva, ki delujejo v različnih delih stavbe. Kulturna društva (FS Karavanke, plesni klub Leyli idr.) bi nadomestne prostore lahko dobili v kompleksu Peko PUR. Mladinsko gledališče Trzič pa dobi nadomestne prostore v mansardi Kulturnega centra, vključno z dostopom do odra. V organizacijskem smislu naj bi se Mladinsko gledališče povežalo z ZKO v dogovorih z Občino glede upravljanja Kulturnega centra. Občina uporabnikom prostorov zagotavlja, da bodo na novi lokaciji deležni boljših pogojev za delo kot na obstoječi lokaciji.

Osnovne šole. Po mnogih krajih so šole v popoldanskem času ponudnice prostorov za kulturno in izobraževalno dejavnost, vendar v tržiški občini vodstva šol tovrstnemu sodelovanju niso vedno naklonjena. Za posamezne primere predlagamo premislek o možnosti selitev nekaterih dejavnosti v prostore osnovnih šol.

Muzejski prostori. Prostorska stiska Tržiškega muzeja s predlogi za izboljšave je navedena v poglavju Kulturna dediščina in v razmisleku o Paviljonu NOB. Celovita prenova Pollakove kajže je prioriteta naloga, zato bo Občina pristopila k pripravi projektne dokumentacije. Če se pridobi dodatna državna ali evropska sredstva, se obnova izvede v celoti, sicer pa v skladu s proračunskimi možnostmi Občine Trzič. Enako velja tudi za območje Taborišča Ljubelj. Kurnikova hiša, Germovka in partizanska tehnika se obnavljajo v okviru rednega letnega vzdrževanja (temelječ na pogodbi med Tržiškim muzejem in Občino).

Mestni kulturni center. Združitev več ponudnikov kulturnih vsebin v isti stavbi bi bilo smiselno ne zgolj z vidika plodnosti kulturne sinergije, pač pa tudi z vidika finančnega poslovanja (delno skupna oprema, deljeni obratovalni stroški, skupni tehnični kader). V njem bi prav gotovo skupne prostore morali najti Knjižnica dr. Toneta Pretnarja in Ljudska univerza Trzič ter tudi kulturna društva, ki delujejo v mestnem jedru. Če bi se torej pokazala možnost za izvedbo tako zahtevnega projekta, potem kot primerne lokacije prepoznavamo grad Neuhaus, ki bi z novo vsebino pomembno vplival tudi na turistično podobo mesta, kompleks BPT, del tovarne Peko, stavba Peko PUR, upravna stavba tovarne Trifix, nekdanja šola v Križah itd. Pri presoji lokacije morajo imeti politični odločevalci pred očmi izjemno dodano vrednost, ki jo tak objekt prinaša mestu, zato naj bo umeščen v mestno središče. Ker gre za finančno izjemno zahteven projekt, katerega realizacije ne gre pričakovati v kratkem, bi bilo pred dejansko realizacijo nujno ponovno preveriti prostorske potrebe pri vseh akterjih, ki delujejo na področju kulture.

Načrtovanje investicij na področju kulturne infrastrukture bo občinsko upravo očitno zaposlovalo dlje, kot bo veljal dotični Lokalni program kulture, zato si želimo, da bi vsakokratni občinski svet pred načrtovanjem občinskega proračuna pretehtal pretekla razmerja med investicijami v posamezna družbena področja in kulturne projekte smiselno uvrstil v strategijo razvoja občine.

Drugi kulturni projekti in možnosti kulturnega turizma.

Zlasti bogastvo kulturne dediščine lahko spodbudi razvoj turističnih produktov, zato je obetavno sveže sodelovanje Tržiškega muzeja s Turističnim društvom. V strateško načrtovanje razvoja turizma v občini bo potrebno smiselno umestiti tudi druge kulturne vsebine in ponudnike.

Občina Tržič sofinancira prireditve kot pomemben element kulturne in turistične ponudbe, saj nudijo možnosti za kvalitetno preživljanje prostega časa lokalnemu prebivalstvu in turistom. Občina bo še naprej podpirala tradicionalne prireditve, spodbujala pa bo tudi nove kulturne projekte. Med najbolj prepoznavnimi projekti so Gregorjevo, Tržiške poletne prireditve in Šušarska nedelja. Občina sredstva za kulturne in druge prireditve vsako leto namenja tudi preko posebnega javnega razpisa. Na ta način sofinancira organizacijo javnih prireditev in dogodkov neprofitnega značaja, ki jih organizirajo društva ali posamezniki in ne ustrezajo razpisnim merilom in pogojem drugih usmerjenih javnih razpisov Občine. Občina ob občinskem prazniku vsako leto organizira prireditev s podelitvijo občinskih priznanj, v katero občasno vključuje domače kulturne ustvarjalce. Občina Tržič se povezuje tudi mednarodno, predvsem s pobratenimi občinami.

Cilj Občine je zagotoviti kontinuiteto tradicionalnih prireditev, ohraniti njihovo kvaliteto, obenem pa jih nadgraditi z dodatnimi vsebinami in jih v čim večji meri vključiti v kulturno in turistično ponudbo občine. Za doseganje teh ciljev bo Občina še naprej nudila podporo visoko kvalitetnim prireditvam in v proračunu zagotavljala sredstva za njihovo sofinanciranje, treba pa je tudi krepiti povezovanje organizatorjev prireditev.

k) Turistično promocijski informacijski center (TPIC) Tržič

Za organizacijo velikega števila prireditev ter za gostovanjsko politiko je trenutno zadolžen TPIC, ki ga je potemtakem nujno potrebno vključiti v mrežo kulturnih organizacij in ponudnikov kulturnih vsebin. Premisliti je treba tudi o prenosu določenih zadolžitvev (repertoarna politika Kulturnega centra Tržič, Poletne prireditve, ...) na druge kulturne producente oz. na skupnega kulturnega koordinatorja, kar bi pozitivno vplivalo na dolgoročnost zagotavljanja kvalitetnega kulturnega programa v občinskem središču.

Cilji:

- Povečati delež domačih kulturnih ustvarjalcev pri organizaciji (občinskih) prireditev.
- Zagotoviti visoko kakovost kulturno-turističnih prireditev, zlasti etnoloških.
- Pripraviti letni seznam osrednjih občinskih in spominskih slovesnosti glede na protokolarno vrednost in kulturno-vsebinske zahteve.
- Okrepiti sodelovanje s pobratenimi občinami na kulturnem področju.

Temeljni cilji LPK 2015 – 2020.

Na koncu strateškega dokumenta ponavljamo osrednje cilje, ki jih moramo v času veljavnosti Lokalnega programa nujno izpeljati, da bomo omogočili boljše sodelovanje med ponudniki kulturnih vsebin v občini.

Cilj 1: Učinkovito mreženje in določitev skupnega koordinatorja za kulturne dejavnosti v občini Tržič. V okvir delovnih nalog posameznika (ali ustanove) bi lahko umestili: promocijo tržiških kulturnih vsebin, koordinacijo načrtovanja programskih vsebin kulturnih ponudnikov (zavodov, društev), upravljanje določenih prostorov za kulturno dejavnost, nudenje organizacijske, tehnične in strokovne podpore (tudi organizatorjem Tržiških poletnih prireditev in drugih dogodkov), oglaševanje, svetovanje pri razvoju kulturnega turizma. Izbor dejavnosti bo potrebno temeljito argumentirati, zaenkrat pa se kot primeren izvajalec kaže Zveza kulturnih organizacij Tržič, ki ima ob podpori Območne izpostave JSKD zadosti strokovnih kompetenc, vendar bi potrebovala kadrovske okrepitve in s tem poskrbela za prvo delovno mesto kulturnega producenta v okviru javnih kulturnih dobrin v Občini.

Hkrati opozarjamo, da za nekatere segmente kulture v Tržiču nismo našli primernih sogovornikov (npr. status svobodnih umetnikov, kultura pripadnikov drugih narodnosti, alternativna kultura, ustvarjanje enotnega kulturnega prostora) in zato menimo, da bi skupni kulturni koordinator lahko zbral tudi tovrstne informacije in ustvaril celovit pregled nad kulturnim življenjem v Tržiču.

Cilj 2: Ureditev prostorskih vprašanj. Med številnimi izraženimi potrebami ponavljamo samo temeljne, ki imajo pomemben vpliv bodisi na delovanje določenih ponudnikov kulturnih vsebin bodisi na status kulture v občini. Preučiti je treba potrebe in možnosti za prostorsko preoblikovanje omenjenih javnih zavodov (dodatni prostori za Knjižnico dr. Toneta Pretnarja in Glasbeno šolo Tržič) ter poskrbeti tudi za zagotovitev ustreznih nadomestnih/dodatnih prostorov za društva, ki delujejo v mestnem jedru. Nadalje je nujno premisliti o upravljanju Paviljona NOB, stavbe na Balosu 4 ter Kulturnega centra Tržič, poskrbeti za primerno opremo slednjega in se morda, slednjič, lotiti priprave strategije za oživitev gradu Neuhaus. Ob tem cilju je nujno dodati nujnost iskanja evropskih finančnih virov, saj so veliki infrastrukturni projekti glede na proračun Občine Tržič neizvedljivi.

Cilj 3: Priprava načrtne repertoarne politike Kulturnega centra Tržič. Med številnimi razlogi za slabo izkoriščenost osrednje mestne kulturne dvorane je zagotovo umanjkanje skrbnika za repertoar oz. umetniškega vodje, ki bi bil za to delo tudi ustrezno angažiran (delež zaposlitve bi bil odvisen od obsega delovnih nalog) in s primernimi izkušnjami na področju kulturne produkcije. Doslej je to nalogo opravljal TPIC Tržič, ki pa je kljub vnemi zaradi preobilice drugih nalog ni mogel realizirati v najboljši možni meri. V povezavi s predlogom ob Temeljnem cilju 1 predlagamo razmislek o primernosti pooblastila Zveze kulturnih organizacij Tržič za opravljanje omenjenih nalog.

Cilj 4: Vzdrževanje in napredovanje kontinuiranih dejavnosti na področju upravljanja, uporabe, izvajanja in promocije kulturnih vsebin. Ta cilj od deležnikov pričakuje, da bodo v prihodnje ohranjevali kakovost svojih dejavnosti in jih smiselno izboljšali oz. povečevali v

okviru svojih zmožnosti in pristojnosti ter potreb kulturnega trga. V zasledovanju tega cilja ni nepomembna priprava (uresničljivih) kadrovskih načrtov v javnih zavodih.

Cilj 5: Priprava srednjeročnega finančnega plana in načrta posegov v infrastrukturi. Za zanesljiv in preverljiv napredek na področju kulture v času veljavnosti dokumenta je potrebno vsaj okvirno predstaviti finančne tokove iz javnih sredstev, ki zadevajo javne zavode s področja kulture in druge deležnike. Načrt mora izkazati določeno rast sredstev oz. objektivno odzivanje na aktualne potrebe. Primeren vzorec je seznam možnosti z ocenami stroškov in nekaterimi terminskimi plani v prilogi.

Cilj 6: Izboljšanje prepoznavnosti tržiške kulturne ustvarjalnosti. Verjamemo, da so kulturne dejavnosti lahko pomemben turistični produkt, zato bo v prihodnosti potrebno pripraviti nekakšen promocijski načrt v sodelovanju ponudnikov kulturnih vsebin, TPIC in morebitnim kulturnim koordinatorjem. Dejavnosti pa je vedno znova potrebno prenavljati tudi navznoter in jih predstavljati mladim v domačem okolju, zato v okvir tega cilja sodi tudi angažirano delo z otroki in mladino.

Zaključek

Stanje kulture se ne more ocenjevati zgolj glede na višino vloženih finančnih sredstev, niti glede na številčnost odziva publike, pač pa predvsem po ustvarjalnosti, domišljiji, vloženem trudu in veselju, vrednotah in združevalni moči, ki so resda težko merljivi kazalci, vendar izražajo enkratni značaj kulture kot usmerjevalke osebne rasti in družbenotvornega elementa. Namen srednjeročnega Lokalnega programa kulture torej ne more biti ukalupljenje določenih kulturnih paradigem in praks – avtorji si želimo le usmeriti pogled na kontinuiteto in razvoj javnega interesa na področju kulture in (zlasti z infrastrukturnimi in nekaterimi organizacijskimi posegi) ponudnikom kulturnih vsebin omogočiti temeljne pogoje za delo in spodbudno okolje za razvoj tako ustvarjalnih izrazov kot poslanstva varuhov naše skupne kulturne dediščine.

Dodatek k Lokalnemu programu za kulturo:

- Excell preglednica »Javni zavodi – prostori« (predlog NRP)